

VEČLETNI DELOVNI PROGRAM za urbano agendo EU – naslednja generacija

Neformalno srečanje ministrov EU, pristojnih za urbani razvoj

26. novembra 2021 | Brdo pri Kranju, Slovenija

Uvod

Od Dogovora iz Amsterdama do Ljubljanskega dogovora

Delovni program urbane agende EU podrobno opisuje operativni okvir urbane agende EU (v nadaljnjem besedilu: UAEU): delovno metodo, konkretne ukrepe in teme UAEU. Podpira Dogovor iz Amsterdama iz leta 2016 za obdobje 2016–2021.

Nova leipziška listina in njen izvedbeni dokument ponovno potrjujeta Dogovor iz Amsterdama ter pozivata k nadaljevanju sodelovanja, usklajenosti in neprekinjenosti znotraj programov tria predsedstev in med njimi. Večletni delovni program je bil zato pripravljen za obdobje 2022–2026 in zagotavlja okvir za načrtovanje, izvajanje in spremljanje UAEU. Generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj, lahko predlagajo spremembe, ki jih po potrebi odobrijo ministri, pristojni za urbani razvoj, že pred letom 2026.

Trije stebri UAEU

Za okrepitev vpliva UAEU na ravni EU bi morala biti UAEU bolj povezana z oblikovanjem programa EU, oblikovanjem politik in zakonodajnimi procesi na različnih ravneh. Kadar je to primerno, bi bilo treba na priložnostni osnovi izvajati povezave z obstoječimi pobudami EU, na primer predstaviti pogled mest v platformi Fit for Future, spodbujati mesta, da se pridružijo misiji programa Obzorje Evropa za 100 podnebno nevtralnih in pametnih mest do leta 2030, ter omogočiti dejavno sodelovanje med partnerstvi in regionalnimi središči Evropskega odbora regij.

Sodelovanje ustreznih sektorskih generalnih direktoriatov (v nadaljnjem besedilu: GD) Evropske komisije ter nacionalnih ali regionalnih ministrstev je ključno in bi ga bilo treba zagotoviti z njihovim vključevanjem v vzpostavitev in delo partnerstev ter z drugimi oblikami sodelovanja že od samega začetka.

Sistematično in zgodnje vključevanje Evropske investicijske banke, Evropskega parlamenta in drugih deležnikov v prihodnjih partnerstvih ali drugih oblikah sodelovanja bo dodatno okrepilo UAEU.

Priporoča se, da se v sklopu partnerstev obravnavajo vsi trije stebri, medtem ko se pri osredotočanju le na izbrane stebre uporabi druge oblike sodelovanja. Generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj, se lahko odločijo tudi drugače.

Krepitev stebra boljšega pravnega urejanja

Poznavanje in ozaveščenost o oblikovanju politik in zakonodajnih procesih EU bo obravnavano podrobneje zaradi krepitve stebra boljšega pravnega urejanja, pri čemer se bodo uporabljali tudi rezultati pobude za boljše pravno urejanje. Steber boljšega pravnega urejanja bo hkrati dopolnjen z izboljšanjem znanja oblikovalcev politik in drugih deležnikov o urbanih izzivih in teritorialnih posebnostih prek stebra boljšega znanja.

S predhodno oceno, opravljeno pred začetkom dela partnerstev, bodo ugotovljene morebitne povezave s ciklom politik EU, kar bo partnerstvom in drugim oblikam sodelovanja pomagalo, da:

- a) sodelujejo in prispevajo k sedanjim političnim procesom in posvetovanjem o zakonodaji EU, ki so pomembna za prednostne teme UAEU;
- b) prispevajo k sedanjim in prihodnjim prednostnim nalogam politike EU.

Za zgodnjo in neformalno izmenjavo mnenj o regulativnih vprašanjih pri uresničevanju preprostejših in boljših zakonov EU si je treba prizadevati za vključenost ustreznih GD Evropske komisije v partnerstvih ali drugih oblikah sodelovanja.

Priporoča se, da partnerstva in druge oblike sodelovanja izkoristijo razpoložljive priložnosti za povratne informacije iz EU, kot so javna posvetovanja, da bi Evropski komisiji in širši javnosti predstavili svoja stališča o politikah in zakonodaji EU.

Majhna in srednje velika mesta

Za spodbujanje sodelovanja malih in srednje velikih mestnih oblasti v procesih UAEU in pri sodelovanju na več ravneh:

- a. bi morala partnerstva ali druge oblike sodelovanja po potrebi upoštevati izzive malih in srednje velikih mest;
- b. bi morale države članice EU še naprej spodbujati sodelovanje nacionalnih združenj, ki predstavljajo lokalne in regionalne oblasti;
- c. se lahko nacionalna združenja, ki zastopajo lokalne oblasti, vključijo tudi za spodbujanje dosega majhnih in srednje velikih mest na nacionalni ali regionalni ravni;
- d. bi morala merila za izbiro partnerjev motivirati in spodbujati majhne in srednje velike mestne oblasti, da se vključijo v večstopenjsko sodelovanja UAEU;
- e. bi lahko prihodnja večstopenjska sodelovanja UAEU posebej obravnavala izzive, s katerimi se soočajo mala in srednje velika mesta.

Za podporo sodelovanja malih in srednje velikih mestnih oblasti v dejavnostih UAEU:

- a. lahko mentorska mesta, ki so bila vključena v prva partnerstva, zagotavljajo prostovoljno pomoč pri spremljanju malih in srednje velikih mest v procesu;
- b. lahko Evropski odbor regij, Svet evropskih občin in regij, mreži Eurocities in Eurotowns delujejo kot mentorske organizacije pri vključevanju mest z manj sredstvi in strokovnega znanja;
- c. je mogoče z uporabo digitalnih orodij zmanjšati potne stroške; na primer del sestankov partnerstev ali drugih oblik sodelovanja, bi lahko zamenjali spletni sestanki;

- d. na osnovi razpoložljivih virov (na primer potni stroški, premagovanje jezikovnih ovir, dejavnosti ozaveščanja) bi morale Evropska komisija in države članice EU, kjer je to mogoče, omogočiti dodatno podporo malim in srednje velikim mestom.

1. Upravljanje urbane agende EU

I / Uresničevanje UAEU

Strani, vključene v UAEU, pozivamo, da še naprej prispevajo in podpirajo proces in dejavnosti UAEU skladno s svojimi zavezami, pristojnostmi in zmogljivostmi. Cilj strateške usmeritve bi se moral osredotočati na učinkovito izvajanje upravljanja UAEU, vključno s stalnim preverjanjem procesa skladno s prednostnimi nalogami razvoja mest, določenimi v Novi leipziški listini, prednostnih nalogah politike EU, zlasti v kohezijski politiki, in v globalnih ciljih z jasno mestno razsežnostjo.

V oporo evropskim, nacionalnim in mestnim voditeljem pri opredelitvi nadaljnjega razvoja UAEU glede skupne odgovornosti in ukrepov bo predvidoma vsaki dve leti organiziran forum CITIES. Na tem dogodku bodo združene vse ravni upravljanja in predstavljene številne priložnosti za razpravo o trajnostnem urbanem razvoju, zaradi česar je pomemben mejnik za komuniciranje o UAEU in izboljšanje njenega dosega.

Generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj, bi si morali prizadevati za okrepitev zgodnje razprave o pomembnih vprašanjih, povezanih z mestno razsežnostjo, v delovnih skupinah Sveta z uporabo priporočil UAEU in na osnovi medvladnega sodelovanja.

Zagotoviti je treba najboljšo uporabo znanja, ki je že bilo ustvarjeno v okviru UAEU, zato se bo spodbujalo partnerstva prve generacije, da še naprej podpirajo proces razširjanja znanja in izkušenj, na primer kot mentorji ali dejavni partnerji v naslednji generaciji partnerstev in drugih oblikah sodelovanja; ambasadorji UAEU.

Vsebina obstoječe spletne strani (Futurium) mora ostati dostopna, da se omogoči povezava med preteklimi in prihodnjimi razpravami UAEU ter vzdržuje pregleden pretok informacij.

Vse strani, vključene v UAEU, si bodo prizadevale:

- zagotoviti nadaljnji razvoj UAEU prek namenske podpore prihodnjim partnerstvom in drugim oblikam sodelovanja v okviru UAEU;
- zagotoviti skladnost in stalnost med (trii) predsedstev glede urbanega razvoja;
- spodbuditi obstoječa medvladna telesa za sodelovanje in odločanje (skupina za urbani razvoj (UDG) in generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj (DGUM)) za lajšanje in krepitev političnega dialoga o urbanih zadevah;
- omogočiti enako udeležbo mest vseh velikosti v UAEU;
- izboljšati usklajevanje med Teritorialno agendo 2030, nacionalnimi okviri urbane politike, UAEU in urbano razsežnostjo kohezijske politike.

Evropska komisija

Na osnovi razpoložljivih sredstev in ko bodo ta na voljo, si bo Evropska komisija ob pomoči Sekretariata evropske pobude za mesta prizadevala okrepiti večstopenjsko sodelovanje na področju urbanega razvoja v EU:

- s povezovanjem UAEU s cikli oblikovanja politike in financiranja EU;
- s spremljanjem in ocenjevanjem partnerstev ali drugih oblik sodelovanja UAEU;
- s podpiranjem partnerstev UAEU;
- s pospeševanjem rezultatov UAEU;
- z organiziranjem foruma CITIES.

Za prihodnje izvajanje UAEU bodo partnerstva in druge oblike sodelovanja potrebovali komunikacijo, strokovno znanje, upravljanje in organizacijsko podporo. Ta podpora lahko vključuje:

- organizacijsko podporo partnerstvom in drugim oblikam sodelovanja v njihovih delovnih fazah (trajanje, število sestankov, potrebna posvetovanja, razširjanje itn.);
- zagotavljanje namenske strokovne podpore;
- zunanjo komunikacijo;
- notranjo komunikacijo ter sodelovanje znotraj in med partnerstvi in drugimi oblikami sodelovanja ter ključnimi akterji;
- spremljanje ukrepov, kadar je to primerno.

Na osnovi razpoložljivih sredstev in ko bodo ta na voljo, si bo Evropska komisija s pomočjo Sekretariata evropske pobude za mesta prizadevala podpreti medvladno sodelovanje glede urbanega razvoja na področjih, ki prinašajo EU dodano vrednost in so pomembna tako za UAEU kot za evropsko pobudo za mesta:

- zagotavljanje strokovne podpore na zahtevo političnemu dialogu, ki ga vodijo skupina za urbani razvoj in generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj, na osnovi analize in sinteze razvoja urbane politike;
- podpiranje držav članic EU pri izmenjavi izkušenj v zvezi z njihovimi nacionalnimi urbanih politikami in zagotavljanje povezav s širšimi evropskimi in globalnimi cilji, zlasti s cilji trajnostnega razvoja;
- zagotavljanje strokovne podpore na zahtevo pri usklajevanju med urbano in teritorialno politiko.

Države članice EU

Skupina za urbani razvoj in generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj so idealen okvir za spodbujanje medvladnega sodelovanja in izmenjave znanja o nacionalni urbani politiki in praksi izvajanja, vključno z oblikami komuniciranja in prenosa UAEU na nacionalne ravni, uspešnimi primeri političnih pobud in orodij ter nacionalnimi okviri večstopenjskega sodelovanja pri razvoju mest. Države članice EU naj obveščajo skupino za urbani razvoj in generalne direktorje, pristojne za urbani razvoj o nacionalnih urbanih politikah, izvajanju Nove leipziške listine in dejavnostih, povezanih z UAEU, ter razpravljajo o nujnih urbanih vprašanjih in iščejo boljše rešitve na vseh ravneh upravljanja, s čimer bodo prispevale k splošni razpravi o urbanem razvoju na ravni EU.

Ustvariti bi bilo treba priložnosti za boljše proučevanje vzajemnosti in prekrivanja UAEU in Teritorialne agende 2030, zato bi morali skupina za urbani razvoj in generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj in/ali mreža kontaktnih točk za teritorialno kohezijo/generalni direktorji za teritorialno kohezijo vsaj enkrat med predsedovanjem tria predsedstev skupaj organizirati poseben dogodek, na primer skupno sejo, delavnico ali seminar. Medsebojne povezave med UAEU partnerstvi in drugimi oblikami sodelovanja ter pilotnimi ukrepi Teritorialne agende 2030 so lahko poseben predmet izmenjave. Prav tako bi lahko vzpostavili skupno obliko sodelovanja, zlasti v zvezi s presečnimi vprašanji, na primer glede prilagajanja podnebnju, odnosov med mestom in podeželjem ali stanovanjske problematike.

Države članice EU si bodo še naprej prizadevale dodeljevati ali namenjati svoja sredstva za nadaljnje izvajanje UAEU, partnerstev in drugih oblik sodelovanja skladno z nacionalnimi okoliščinami in priložnostmi¹:

- za organizacijo srečanj ali dogodkov UAEU v svoji državi ali regiji (npr. srečanje ali dogodek partnerstva ali drugih oblik sodelovanja);
- po potrebi za zmanjšanje jezikovnih ovir (npr. prevodi pomembnih dokumentov ali njihovih povzetkov, informacij);
- za pomoč pri izvajanju akcijskih načrtov, zlasti kadar ukrepi zadevajo nacionalno raven;
- za spodbujanje in podporo sodelovanju mest vseh velikosti v partnerstvih in drugih oblikah sodelovanja (npr. tehnična ali strokovna podpora);
- za podporo obveščanju, razširjanju in dosegu UAEU na nacionalni ali regionalni ravni, če je le mogoče prek nacionalnih kontaktnih točk in/ali drugih komunikacijskih kanalov.

Organizirati bi bilo treba redna politična srečanja na visoki ravni o urbanih vprašanjih, da bi se evropski, nacionalni in mestni voditelji lažje opredelili glede skupne agende, skupnih odgovornosti in ukrepov. Del tega procesa bi moralo biti tudi sodelovanje mest pri oblikovanju politik o urbanem razvoju skladno s partnerskim pristopom UAEU. Evropska komisija je povabljena, da to omogoči v okviru foruma CITIES.

Mestne organizacije

Svet evropskih občin in regij, mreža Eurocities in drugi organi, ki predstavljajo mestne oblasti na evropski in nacionalni ravni (npr. mreža Eurotowns), bodo prispevali k nadaljnjemu razvoju UAEU in izmenjavi dobrih praks ter k uporabi rezultatov ukrepov UAEU, še posebej dela partnerstev in drugih oblik sodelovanja.

Evropski parlament

Kot ključno predstavniško telo za urbane zadeve v Evropskem parlamentu je medskupina za mestna vprašanja povabljena, da ima v procesu UAEU svetovalno vlogo. Člani in odbori Evropskega parlamenta so prav tako vabljeni, da se informirajo in spremljajo delo partnerstev in drugih oblik sodelovanja ter si izmenjujejo priporočila.

¹ Države članice EU so partnerstvom prve generacije zagotovile podporo na različne načine ter glede na njihovo zmogljivost in razpoložljivost različnih virov. Od držav članic EU se ne pričakuje, da bodo prispevale samo finančno pomoč in vsem partnerstvom ali drugim oblikam sodelovanja. Gre lahko za človeške, finančne, tehnične in druge vire.

Evropski odbor regij

Kot institucionalni organ EU, ki zastopa lokalne in regionalne oblasti, je Evropski odbor regij pozvan, da v okviru svojih pristojnosti zagotovi informacije in podporo naslednji generaciji partnerstev in drugim oblikam sodelovanja, sklenjenih v okviru UAEU, z dejavnostmi razširjanja, katerih cilj je vključiti v proces širši krog deležnikov.

Evropska investicijska banka

Evropska investicijska banka ima pomembno vlogo pri financiranju naložb na področjih, ki jih pokriva UAEU, pri združevanju nepovratnih sredstev in posojil za urbane naložbe ter pri svetovanju državam članicam EU in mestom glede priprave urbanih projektov in finančnih instrumentov.

Evropska investicijska banka je pozvana, da podpre razvoj boljših pristopov financiranja v urbanem okviru prek obstoječih in novih partnerstev ter drugih oblik sodelovanja, vključno s finančnimi instrumenti.

Po potrebi naj Evropska investicijska banka v svojem pristopu do urbanega kreditiranja, združevanja nepovratnih sredstev in posojil ter svetovalnih storitev, vključno s svojimi dejavnostmi v podporo evropskemu zelenemu dogovoru in izvajanju svojega časovnega načrta podnebne banke, odraža načela in rezultate UAEU, kadar je to primerno. Pri tem je treba upoštevati tudi potrebo po podpori projektov in strategij trajnostnega razvoja mest, ne da bi pri tem ogrozili njeno finančno disciplino.

Evropski ekonomsko-socialni odbor

Evropski ekonomsko-socialni odbor je kot institucionalni organ EU, ki zastopa organizirano civilno družbo (nevladne organizacije, organizacije delodajalcev in sindikate), pozvan, da v okviru svojih pristojnosti zagotovi informacije in podporo gospodarskim in socialnim vidikom, povezanim z UAEU, razvoju ozemelj ter partnerstvom naslednje generacije in drugim oblikam sodelovanja, pripomore k razširjanju in vključevanju širokega kroga deležnikov v proces ter dejavno sodeluje pri operativnem usmerjanju UAEU.

Drugi

Program URBACT naj s svojimi dejavnostmi še naprej prispeva k prednostnim temam. S svojim strokovnim znanjem lahko zlasti prispeva k procesu upravljanja na več ravneh prek dejavnega sodelovanjem mest URBACT v partnerstvih in drugih oblikah sodelovanja, ter kot pomemben akter v procesu UAEU prek neposrednega sodelovanja, podpiranja dela partnerstev in drugih oblik sodelovanja z uporabo znanja in strokovnega znanja URBACT ter iskanja priložnosti za podporo ukrepom boljšega znanja v okviru programa URBACT IV.

II / Tehnična pripravljalna skupina urbane agende (UATPG)

- a. Naloga: naloga tehnične pripravljalne skupine urbane agende je podpirati operativno usmerjanje UAEU z zagotavljanjem tehničnih smernic in podpore skupini za urbani razvoj in generalnim direktorjem, pristojnim za urbani razvoj. Tehnična pripravljalna skupina urbane agende bo izvajala spodnje dejavnosti:

- usmerjala operativni potek dela UAEU, vključno s predhodnimi ocenami in pozivi za partnerje;
- spremljala izvajanje UAEU, njeno spremljanje in zagotavljanje tehničnih usmeritev ter podpore partnerstvom in drugim oblikam sodelovanja;
- izmenjavala informacije in razpravljala o dejavnostih dosega, komuniciranja in razširjanja UAEU s strani različnih deležnikov;
- podpirala rotirajoča predsedstva in Evropsko komisijo pri pripravi dokumentov, ki jih je treba predložiti skupini za urbani razvoj in generalnim direktorjem, pristojnim za urbani razvoj, v okviru strateških usmerjevalnih agend UAEU, vključno s predlogom in pregledom večletnega delovnega programa.

Generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj lahko tehnični pripravljalni skupini urbane agende naložijo dodatne naloge.

b. Sestava: stalni člani tehnične pripravljalne skupine urbane agende so naslednji člani skupine za urbani razvoj:

- predstavniki trenutnega predsedstva;
- predstavniki dveh preteklih predsedstev;
- predstavniki treh prihodnjih predsedstev;
- predstavniki Evropske komisije (DG REGIO);
- predstavniki Evropskega odbora regij;
- predstavniki Sveta evropskih občin in regij;
- predstavniki mreže Eurocities.

Tehnična pripravljalna skupina urbane agende deluje kot neformalna in prilagodljiva struktura. Predsedstvo in Evropska komisija lahko sestanke tehnične pripravljalne skupine urbane agende odpreta za predstavnike drugih držav članic in institucij EU, mest in organizacij ali pa po potrebi, in če je to ustrezno, prerazporedita ključne deležnike v posebne projektne ali delovne skupine.

c. Sestanki/potek dela: sestanke sklicujeta predsedstvo in Evropska komisija. Predlaga se, da se pred sestanki skupine za urbani razvoj (UDG) in generalnih direktorjev, pristojnih za urbani razvoj (DGUM) skliče vsaj en sestanek tehnične pripravljalne skupine urbane agende. Poročanje o delu tehnične pripravljalne skupine urbane agende bi lahko skupini za urbani razvoj podrobneje pojasnilo vključevanje, ki je potrebno s strani članov v skupini za urbani razvoj in drugih deležnikov UAEU ali zunanjih deležnikov. Poročila s sestankov tehnične pripravljalne skupine urbane agende je treba po njihovih sestankih posredovati vsem članom v skupini za urbani razvoj.

III / Spremljanje in poročanje

Periodična poročila o trenutnem stanju partnerstev ali drugih oblik sodelovanja na področju boljšega pravnega urejanja, boljšega financiranja in boljšega znanja bodo predložena z manjšo intenzivnostjo, kot je določeno v Dogovoru iz Amsterdama. Partnerstva ali druge oblike sodelovanja bi morale svoj napredek skupini za urbani razvoj predstaviti v vmesnem obdobju in ob zaključku svojega dela.

Redne izmenjave med partnerstvi in skupino za urbani razvoj bi se morale nadaljevati in okrepiti, da bi se omogočila razprava o izvajanju UAEU in preučilo dosežke njene politike. Za skladen razvoj in razmislek o spremljanju učinkov priporočil UAEU na politike EU in nacionalne urbane politike je treba spodbujati sodelovanje na več ravneh (in, kadar je to ustrezno, območjem prilagojen pristop). Skupino za urbani razvoj in generalne direktorje, pristojne za urbani razvoj je mogoče obvestiti o ovirah, s katerimi se spoprijemajo partnerstva in druge oblike sodelovanja tudi zunaj obdobja poročanja.

Izmenjave z ustreznimi odbori Evropskega parlamenta, medskupino za mestna vprašanja, skupino za urbani razvoj in generalnimi direktorji, pristojnimi za urbani razvoj je treba organizirati skupaj.

IV / Doseg, obveščanje in razširjanje UAEU

Doseg, obveščanje in razširjanje UAEU se bodo izboljšali, s tem se bo izboljšala ozaveščenost, dostopnost ter sprejemanje informacij in rezultatov UAEU za zunanje deležnike ter tudi njihovo sodelovanje in pridobivanje njihovih prispevkov. Deležniki UAEU bi morali prispevati k dejavnostim dosega, obveščanja in razširjanja. Priložnosti za obveščanje in razširjanje UAEU bodo še naprej med Evropskim tednom regij in mest ter v času foruma CITES.

V prihodnjem procesu UAEU bi si morali prizadevati za doseg širšega kroga mest in deležnikov na lokalni, regionalni in nacionalni ravni ter na ravni EU, da bi se izboljšale koristi partnerstev in splošni rezultati procesa UAEU.

Sodelovanje z ustreznimi deležniki UAEU (skupni raziskovalni center, Eurostat, Evropski inštitut za enakost spolov, Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja (ESPON), Skupna programska pobuda Urbana Evropa, Evropska mreža znanja za urbana okolja (EUKN), URBACT, Evropska investicijska banka, Služba Evropskega parlamenta za raziskave, pobuda Inovativni ukrepi v mestih (UIA) itn.) je treba nadaljevati in okrepiti zaradi njihovega strokovnega in drugih oblik sodelovanja. Pri iskanju zunanjih vložkov bi morale biti dejavnosti priložnostne in prilagodljive ter se neposredno odzivati na potrebe partnerstev, drugih oblik sodelovanja ali struktur upravljanja UAEU.

Nacionalna kontaktna točka

Razširjanje in obveščanje o UAEU bi morala graditi na mestnih omrežjih in strukturah, ki so na voljo na ravni EU in v vsaki državi članici EU ter jih izkoristiti skladno z načeloma subsidiarnosti in sorazmernosti ob upoštevanju upravnih ureditev in porazdelitve pristojnosti v vsaki državi članici EU.

S prihodnjo mrežo nacionalnih kontaktnih točk bi bilo mogoče zagotoviti priložnosti in kanale za izboljšanje splošne ozaveščenosti in vpliva UAEU, evropske pobude za mesta, programa URBACT in drugih informacij, povezanih z urbanim razvojem, na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

2. Prednostne teme

Še vedno velja 14 prednostih tem UAEU: vključevanje migrantov in beguncev; kakovost zraka; revščina v mestih; stanovanja; krožno gospodarstvo; delovna mesta in veččine v lokalnem gospodarstvu; prilagajanje podnebnim spremembam (vključno z rešitvami zelene infrastrukture); energetski prehod; trajnostna raba prostora in na naravi temelječe rešitve; urbana mobilnost; digitalni prehod; inovativna in odgovorna javna naročila; kultura in kulturna dediščina ter varnost na javnih prostorih.

Štiri teme, ki so podane v nadaljevanju, so bile dodane na seznam prednostnih tem z Ljubljanskim dogovorom na osnovi procesa soustvarjanja, ki so ga leta 2021 skupaj vodili slovensko predsedstvo, mreža Eurocities, Svet evropskih občin in regij, Evropski odbor regij in drugi deležniki v mestih. Te štiri teme so povezane z Novo leipziško listino, politikami EU, drugimi nastajajočimi trendi v razvoju mest in s potrebami mest²:

- **Mesta enakosti**

Neenakosti na osnovi lastnosti, kot so spol, starost, invalidnost, spolna usmerjenost in spolna identiteta, etnična pripadnost in priseljenski status, ostajajo kljub napredku, ki je bil dosežen pri varovanju temeljnih in socialnih pravic državljanov. To pa ovira socialno vključenost, ki je pomemben del vizije EU. Poudarek bi lahko namenili izobraževanju, vključenosti na trgu dela, zagotavljanju storitev, varnosti, urbanističnem načrtovanju in projektiranju, vključno z dostopnimi in varnimi javnimi prostori.

- **Hrana**

Proizvodnja, distribucija in poraba hrane so pomembne gospodarske panoge, ki so hkrati povezane tudi z večplastnimi družbenimi in ekološkimi izzivi. Mesta so središča distribucije in porabe hrane, zato so lokalne oblasti ključni akterji v verigi preskrbe s hrano. Poudarek bi bil lahko povezan s prehransko odpornostjo in trajnostjo, pravično in trajnostno proizvodnjo, povezavami med mestom in podeželjem, lokalnimi verigami preskrbe s hrano, inovativnimi naročili ter zdravo in kakovostno hrano.

- **Ozelenitev mest**

Mesta so v ospredju medsebojno povezanih kriz podnebnih sprememb in biotske raznovrstnosti. Srečujejo se s pogostimi poplavami, sušo, vročinskimi valovi, močnim deževjem in drugimi nevarnostmi, povezanimi s podnebjem. Trpijo zaradi vse večjega onesnaženja zraka, pomanjkanja vode in vse večje negotovosti pri oskrbi s hrano. Poudarek bi lahko namenili urbanim gozdovom in razvoju zelenih površin, zagotavljanju skladiščenja in sekvenciranja ogljika, zmanjšanju onesnaženosti zraka, čiščenju vode, zaustavitvi izgube biotske raznovrstnosti ter izboljšanju telesnega in duševnega zdravja državljanov.

- **Trajnostni turizem**

Mesta se vse pogosteje spoprijemajo z vprašanji nenadzorovanega (čežmernega) turizma, ki je povzročil nenačrtovane posledice, kot so porast nizkokakovostne turistične ponudbe, spodkopavanje odpornosti sektorja in negativnih posledic za

² Opisi štirih tem so navedeni samo za ponazoritev in razpravo. Opisi ne bodo na noben način omejevali postopka predhodne ocene ali prihodnjih partnerstev.

kakovost življenja v mestih. Poudarek bi lahko namenili izzivom nenadzorovanega in nizkokakovostnega turizma, odpornosti in trajnosti turizma, vplivu na skupnost in kakovost življenja, stanovanjski problematiki, digitalizaciji sektorja in uporabi podatkov, novim zahtevam v zvezi s pandemijo covid-19 in revitalizaciji mestnih središč.

Prednostne teme, ki so jih partnerstva že raziskala, je mogoče nadalje obravnavati z drugega zornega kota, z izzivi, ki še niso bili obravnavani, s prednostnimi vprašanji, ki jih je treba dodatno raziskati ali vprašanji, ki so skupna več od štirinajstih že raziskanih tem.

Kot instrument za opredelitev prednostnih tem je mogoče uporabiti povezovalno matriko. Za mesta, države članice EU in Evropsko komisijo bi bilo koristno, da skupaj raziščejo nove prednostne teme za UAEU, tako da jih povežejo z načeli in razsežnostmi Nove leipziške listine (pravično, zeleno in produktivno mesto ter sposobnost mest za preoblikovanje za skupno dobro), prednostnimi nalogami politike EU (na primer evropski zeleni dogovor, evropski steber socialnih pravic, evropska digitalna strategija, val prenove, kohezijska politika, dolgoročna vizija za podeželska območja, novi evropski Bauhaus), Teritorialno agendo 2030, drugimi nastajajočimi trendi in pobudami v urbani politiki ter globalnimi agendami (na primer Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030, Nova urbana agenda). Predlogi za nove teme morajo temeljiti na ugotovljenih potrebah mest.

Poleg iskanja novih prednostnih tem lahko povezovalna matrika pomaga pri pregledu obstoječih prednostnih tem ali sklopa tem UAEU skladno z novimi izzivi in prednostnimi nalogami ter jih revidira za prihodnje sodelovanje UAEU. Postopek revizije bi moral biti vključujoč in slediti pristopu od spodaj navzgor ter bi moral omogočiti širše sodelovanje evropskih mest in drugih deležnikov.

Postopek za določitev novih prednostnih tem UAEU ostaja skladen z Dogovorom iz Amsterdamu. Generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj, lahko letno pregledajo seznam prednostnih tem in zagotovijo smernice, ki temeljijo na pristopu od spodaj navzgor. Nove teme ali druge spremembe seznama prednostnih tem revidirajo ministri, pristojni za urbani razvoj.

Presečna vprašanja bi morala še naprej krojiti dejavnosti prihodnjega večstopenjska sodelovanja UAEU. Pregled presečnih vprašanj je treba opraviti skladno z načeli Nove leipziške listine ter politikami in prednostnimi nalogami EU sočasno s pregledom prednostnih tem v letu 2023. Za pregled je mogoče uporabiti povezovalno matriko.

3. Metoda dela partnerstev in drugih oblik sodelovanja

Partnerstva ali druge oblike sodelovanja se ne oblikujejo glede na vse dogovorjene prednostne teme hkrati, ampak se vzpostavljajo po vrsti skozi celoten proces UAEU.

Vse oblike sodelovanja na več ravneh in tiste, ki vključujejo več deležnikov v okviru UAEU, je treba vzpostaviti na osnovi dobro utemeljenega predloga, ki se nanaša na že določeno prednostno temo ali sklop tem UAEU. Predlog lahko temelji na pobudi mest, regij in/ali enega ali več deležnikov UAEU.

Predlog je treba predložiti skupini za urbani razvoj in generalnim direktorjem, pristojnim za urbani razvoj. Slednji se lahko odločijo za izvedbo predhodne ocene na osnovi predloga, ki mu sledi javni poziv za partnerje.

I / Predhodna ocena

Glavni cilj predhodne ocene je omogočiti uporabo pragmatičnega in učinkovitega pristopa, usmerjenega v rezultate, katerega namen je povečati učinek prihodnjih rezultatov UAEU.

S predhodno oceno bo preučen predlog, ki bo pripomogel k optimizaciji osredotočenosti, časovne razporeditve in dejavnosti sodelovanja na več ravneh ter zagotovil ustrezno raven tematskega in postopkovnega strokovnega znanja partnerjev. Ob tem pa bi morala biti še vedno omogočena prilagodljivost pri delu in sprejemanju odločitev partnerstev skladno z duhom UAEU.

Namen predhodne ocene je:

- zagotoviti ustreznost in osredotočenost teme v okviru politike in v regulativnem okviru;
- usmerjati in olajšati delo partnerstva v fazah pregleda stanja in pripravljalnih ukrepov;
- zagotoviti ustrezno raven strokovnega znanja partnerjev v partnerstvu;
- optimizirati potek dela v partnerstvu.

Vsebinska ocena

Predhodna ocena predlagane teme bo izvedena skladno z vrsto meril, izbranih za ugotavljanje njene ustreznosti v smislu obsega in časovne razporeditve. Merila vključujejo:

1. upravljanje na več ravneh;
2. politično okolje;
3. zakonodajno okolje;
4. ugotovljene obstoječe vrzeli in priporočila;
5. trende in dokaze o mestih EU.

V drugem delu morajo ugotovitve in priporočila, ki temeljijo na dodatnih raziskavah in analizah, podati naslednje elemente:

- podati priporočila za pomoč pri razlagi in osredotočanju na tematski obseg predmeta;
- določiti najprimernejšo obliko sodelovanja na več ravneh (partnerstvo ali druge oblike sodelovanja);
- predlagati časovni okvir za uspešno izvedbo;
- določiti predlagano vrsto strokovnega znanja članov;
- določiti morebitne institucije ali deležnike, pomembne za problematiko teme in povezane z njo, ki bodo vključeni v vzpostavitev sodelovanja na več ravneh;
- določiti vrsto podpore, ki je potrebna za izvedbo;
- oceniti možnosti partnerstva in drugih oblik sodelovanja.

Pričakovani rezultati

Končno poročilo bo dalo podrobno oceno glede na predlagana merila in priporočila. Rezultati bodo uporabljeni kot:

- podatki za javne pozive za partnerje;
- predlogi za najprimernejše oblike in okvir pogojev, ki jih je treba izpolniti za uspešno izvedbo sodelovanja na več ravneh (strokovne izkušnje, vrsta partnerjev itn.);
- predlogi glede institucij, ki bi se lahko vključile in zagotovitev sodelovanja ustreznih deležnikov (generalni direktorati Evropske komisije, ustrezna nacionalna ministrstva, druge organizacije);
- smernice za partnerstvo za faze pregleda stanja in pripravljanih ukrepov delovne metode partnerstev kot v delovnem programu UAEU (2016);
- predlogi za vrsto podpore sodelovanju na več ravneh, ko bo to vzpostavljeno.

Odgovornost in postopek

Države članice EU in Evropska komisija so odgovorne za skupno izvedbo predhodne ocene.

Tehnična pripravljalna skupina urbane agende bi morala pripraviti predhodno oceno usmerjati ob dejavnem vključevanju skupine za urbani razvoj in strokovni podpori, da bi bila izvedba predhodne ocene odprta postopek sodelovanja. Po potrebi se lahko tehnična pripravljalna skupina urbane agende posvetuje s predlagatelji novega partnerstva.

Na voljo bi moral biti tudi sekretariat evropske pobude za mesta, če bi bilo to potrebno, ki bi s strokovnim znanjem pomagal pri izvedbi predhodne ocene.

Čas in trajanje

Postopek predhodnega ocenjevanja se začne s sklepom generalnih direktorjev, pristojnih za urbani razvoj, in se izvede pred javnim razpisom za partnerje.

Predhodno oceno je treba izvesti v šestih mesecih od imenovanja strokovnjaka. Če predhodna ocena ni končana pravočasno, se lahko postopek izbire partnerjev ter delo partnerstva in drugih oblik sodelovanja začne na osnovi sklepa generalnih direktorjev, pristojnih za urbani razvoj.

Ker gre za nov preizkusni korak, bi bile v prihodnosti mogoče prilagoditve glede na izkušnje in povratne informacije o tem novem postopku.

II / Izbira partnerjev

Nenehno je treba skrbeti za uravnoteženo sestavo partnerstev in drugih oblik sodelovanja v smislu geografskega in institucionalnega ravnovesja med predstavniki Komisije, držav članic EU, mestnih oblasti in drugih deležnikov. Zagotoviti je treba uravnoteženo in ustrezno zastopanost mestnih oblasti vseh velikosti, da se upošteva bogata raznolikost mestne in regionalne strukture v Evropi. Priporoča se, da je vsaj en koordinator partnerstva ali drugih oblik sodelovanja mestna oblast.

Izbira partnerjev, ki zastopajo mestne oblasti, bo temeljila na **javnem pozivu** za prijavo interesa³. Mreža Eurocities in Svet evropskih občin in regij lahko še vedno imenujeta po enega predstavnika sekretariata svoje organizacije.

Izbira partnerjev, ki zastopajo države članice EU, bo še naprej temeljila na kandidaturah držav članic. Kandidature bi morale biti usmerjene na ustrezne nacionalne institucije, kot je predlagano v predhodni oceni.

Izbira članov, ki zastopajo druge deležnike, bi morala odslej temeljiti tudi na priporočilih predhodne ocene, kar pomeni, da bo v prihodnje mogoče slediti postopku kandidature, kot ga določa delovna metoda partnerstev (delovni program UAEU, 2016).

Merila za izbor partnerjev morajo biti jasna in del javnega poziva. Predlagana merila za partnerje so strokovno znanje, usposobljenost in motiviranost na osnovi rezultatov predhodne ocene, vendar se upoštevajo tudi vsi spodnji vidiki:

- zanimanje partnerja za sodelovanje;
- zavezanost partnerja za dejavno sodelovanje;
- sposobnost in pripravljenost partnerja, da nameni sredstva;
- izkušnje in ustrezno strokovno znanje partnerja o temi (povezava s predhodno oceno);
- sposobnost partnerja za povezovanje (npr. članstvo v mrežah, organizacijah);
- pripravljenost partnerja za pomoč pri razpravi o temi in v partnerstvu na svojem ozemlju (lokalna, regionalna, nacionalna raven);
- geografsko uravnotežena sestava partnerstva;
- uravnotežena zastopanost mestnih oblasti vseh velikosti v partnerstvu.

Za dejavnejše sodelovanje malih in srednje velikih mest bi se lahko med javnim razpisom uporabila prilagojena merila:

- pripravljenost partnerja za sodelovanje pri tehničnem delu z lastnimi sredstvi ne bi smela biti prevladujoče merilo (za mala in srednje velika mesta bi morala biti po potrebi na voljo dodatna podpora Evropske komisije in držav članic EU);
- zadoščati bi morala pripravljenost partnerja z izkušnjami in strokovnim znanjem za sodelovanje pri enem posameznem vidiku obravnavane teme.

Če male in srednje velike mestne oblasti na javnem pozivu niso izbrane, lahko sledi imenovanje malih ali srednje velikih mestnih oblasti. Imenovanja lahko generalnim direktorjem, pristojnim za urbani razvoj predlagajo države članice EU, Evropski odbor regij in URBACT (po odobritvi nadzornega odbora). Predlagatelj mora predstaviti in pojasniti, da ima imenovan mestni organ strokovno znanje, sposobnosti in zanimanje za dejavno sodelovanje v partnerstvu. S predlaganega seznama lahko generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj, izberejo največ dva dodatna partnerja.

Generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj, se odločijo za začetek javnega poziva za partnerje in predstavljajo organ odločanja v izbirnem postopku, ki sledi.

³ Na javni poziv se lahko prijavi tudi regije, partnerske države, mestni konzorciji ali krovne nacionalne mestne organizacije in so izbrani kot partnerji v partnerstvu namesto mestnih oblasti (kot je bilo mogoče kandidirati na podlagi delovnega programa UAEU (2016)).

Pozive usmerja tehnična pripravljalna skupina urbane agende v tesnem sodelovanju s skupino za urbani razvoj.

Za razširjanje objave poziva je treba uporabiti mrežo članov skupine za urbani razvoj in nacionalnih kontaktnih točk, če obstajajo, ter druge možne komunikacijske kanale.

Ob morebitni institucionalni spremembi v okviru partnerstva ali drugih oblik sodelovanja koordinatorji obvestijo generalne direktorje, pristojne za urbani razvoj.

III / Druge oblike sodelovanja

Kadar je potreben podrobnejši in ciljno usmerjen pristop, ko urbana tema na primer zahteva hitrejši odziv, ciljno usmerjen ali poseben poudarek glede enega stebra UAEU in/ali vprašanja ali težave, je poleg partnerstev mogoče uporabiti druge oblike sodelovanja, ki ponujajo več možnosti pri večstopenjskem sodelovanju v okviru UAEU in z več deležniki.

Operativni okvir drugih oblik sodelovanja mora ostati omejen in prilagodljiv, tako da obstaja prostor za inovacije in eksperimentiranje:

- Druga oblika sodelovanja se začne po utemeljenem predlogu, predloženem skupini za urbani razvoj ali generalnim direktorjem, pristojnim za urbani razvoj, ki pojasni tudi, zakaj je druga oblika sodelovanja primernejša od partnerstva. Če je to potrebno, lahko generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj, izvedejo predhodno oceno v zvezi s posredovanim predlogom. Vzpostavitev druge oblike sodelovanja lahko temelji tudi na priporočilu predhodne ocene.
- Druga oblika sodelovanja mora obravnavati posebno vprašanje, en steber UAEU, sklop tem ali presečno vprašanje. Področje mora biti povezano z ukrepi, potrebnimi na ravni EU, nacionalni, regionalni ali lokalni ravni in mora poudarjati prednosti sodelovanja na več ravneh.
- Priporočen časovni okvir za delovanje druge oblike sodelovanja je krajši od 18 mesecev, vendar ne sme biti daljši od treh let.
- Organizacija članstva v drugih oblikah sodelovanja lahko sledi **imenovanju** mestnih oblasti in drugih, kot je navedeno v delovnem programu UAEU (2016), ali pa se na osnovi odločitve generalnih direktorjev, pristojnih za urbani razvoj, razpiše javni poziv.
- Priporoča se, da je v drugih oblikah sodelovanja manj kot 15 članov. Člani morajo izkazovati visoko raven strokovnega znanja, sposobnosti in zanimanje za sodelovanje ob upoštevanju geografskega in institucionalnega ravnovesja ter ravnovesja glede velikosti.
- V drugi obliki sodelovanja mora delovati koordinator, ki ga izberejo člani po vzpostavitvi sodelovanja. Priporočeno je, da je koordinator mestna oblast.
- Vloga partnerjev je enaka kot velja za člane partnerstev in je opredeljena v Dogovoru iz Amsterdama in delovnem programu UAEU (2016).
- Pričakovani rezultati so konkretna priporočila, predlogi, orodja ali ukrepi v zvezi z obravnavanimi vprašanji.
- Druge oblike sodelovanja bi lahko izkoristile priložnostno podporo Sekretariata evropske pobude za mesta. Vse sodelujoče strani bi morale prispevati skladno z razpoložljivimi viri.

Generalni direktorji, pristojni za urbani razvoj, imajo pooblastilo za vzpostavljanje drugih oblik sodelovanja in za dogovor o članih v drugih oblikah sodelovanja.

IV / Podpora partnerstvom in drugim oblikam sodelovanja

Organizacijske dejavnike, ki zahtevajo podporo, je treba opredeliti v začetni fazi s predhodno oceno vsakega partnerstva in druge oblike sodelovanja. Takšno podporo bi morale zagotoviti vse sodelujoče strani skladno s svojimi zavezami, vlogami in razpoložljivimi viri.

Zahteve za tehnično podporo partnerstvom in drugim oblikam sodelovanja:

- zagotavljanje predlog akcijskih načrtov, vzpostavitve metode posvetovanja za osnutek akcijskega načrta in omogočanje poročanja skupini za urbani razvoj in generalnim direktorjem, pristojnim za urbani razvoj;
- vzdrževanje spletne strani in komunikacije v družbenih omrežjih za spremljanje partnerstev in drugih oblik sodelovanja;
- zagotavljanje ustrezne strokovne podpore v sodelovanju s partnerstvom in drugimi oblikami sodelovanja;
- zagotavljanje posebne podpore v opredeljenih primerih, na primer v zvezi z majhnimi in srednje velikimi mesti ali prikrajšanimi mesti, da se zagotovi sodelovanje članov v partnerstvu in drugih oblikah sodelovanja;
- organiziranje letnih sestankov koordinatorjev in, če je to potrebno, vodij ukrepov (CALM).

Drugi elementi tehnične podpore, ki jih lahko zahtevajo partnerstva:

- prevod dokončanih akcijskih načrtov v uradni jezik, če to organizira posamezna država članica EU;
- pozivi za prispevke in ovrednotenja;
- administrativna podpora partnerstvom in drugim oblikam sodelovanja;
- podpora dejavnostim obveščanja in dosega, kot so:
 - zagotavljanje vizualne podobe UAEU in ustreznega gradiva, ki ju bodo uporabljala partnerstva in druge oblike sodelovanja;
 - gostovanje spletnih seminarjev in spletne dejavnosti dosega;
 - ankete in medsebojni strokovni pregledi;
- študije primerov.